

УДК: 339.347
JEL A10 O30 O4

ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Іван Михасюк, Андрій Гукалюк, Богданна Косович

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008, м. Львів, просп. Свободи, 18*

e-mail: mihasiukir@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7614-9237>

e-mail: andgu@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7831-0573>

e-mail: bogdanna_k@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4760-3098>

Анотація. *Стаття присвячена пошуку ефективних шляхів та засобів подолання негативних явищ в економіці України, зумовлених військовою агресією Росії і суміжними викликами. З'ясовано, що серед найбільш дієвих інструментів необхідних для економічного зростання сьогодні є інновації та конкурентоспроможність. Мета статті – з'ясувати важливість інновацій для розвитку вітчизняної промисловості насамперед оборонного сектору та визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності української економіки й окреслення цінності цих економічних інструментів у період військової агресії проти України, кризових явищ та інших загроз. Методологічною основою роботи є комплекс загальнонаукових та спеціально наукових методів, зокрема методи аналізу, синтезу, комплексної діагностики, узагальнення результатів власних спостережень та роздумів. Аргументовано, що інновації є потужним драйвером сучасної світової економіки, забезпечують обороноздатність країни через розвиток військово-промислового комплексу, безпеку та добробут народу. Нові розробки підвищують конкурентоспроможність, що спонукає до інноваційного розвитку виробництва. Інновації та конкурентоспроможність сьогодні є реальними інструментами для подолання військової агресії та її негативних наслідків.*

Ключові слова: *інновації, конкурентоспроможність, кризи та виклики, військова агресія, українська економіка, економічна нестабільність.*

Постановка проблеми. Упродовж тридцяти років відновлення незалежності української держави вітчизняна економіка змінювалась та дорослішала, переживала періоди падіння та певного прогресу, вимушено зіткнулась з пандемією COVID-19. З 2014 року величезного удару по системі економічних відносин завдала військова агресія з боку РФ, окупація Криму, частини територій Донецької та Луганської областей. За таких обставин набув особливої важливості пошук нових шляхів і засобів розвитку української економіки, насамперед в оборонній промисловості. Дослідження питань інноваційного розвитку та конкурентоспроможності як головних факторів подолання

криз та викликів, що створюють макроекономічну нестабільність, набуває особливої актуальності та практичної значимості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань інноваційної діяльності, її конкурентних переваг, особливостей економічних відносин у період криз присвячені праці вчених: В. Гейця, Б. Годіна, В. Горбуліна, М. Доуссінеау, А. Кінаха, С. Кононенка, В. Куриляка, Р. Михайлишина, А. Морісона, І. Паризького, Є. Савельєва, Й. Шумпетера та багатьох інших. Водночас виникає потреба дослідження питань важливості інновацій та конкурентоспроможності саме для економіки України в умовах війни, кризи та глобальних викликів.

Мета статті. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне: з'ясувати важливість інновацій для розвитку вітчизняної промисловості, насамперед оборонної; визначити шляхи підвищення конкурентоспроможності української економіки; окреслити значимість цих економічних інструментів в період військової агресії РФ проти України, кризових явищ та загроз.

Основні результати дослідження. В сучасній макроекономічній нестабільності й в умовах війни з РФ на Донбасі, інноваційна інтеграція, поширюючись за межі регіонального інтегрування та об'єднуючись із процесами інтернаціоналізації, транснаціоналізації виробництва і міжнародної економічної інтеграції, набуває глобалізаційного виміру. Починає формуватися глобальна інноваційна економіка, що ґрунтується на парадигмі постіндустріального суспільства.

Глобальний індекс інновацій (GII) порівнює інноваційну діяльність 132 країн та ранжує світові економіки відповідно до їх інноваційних можливостей. У звіті 2021 року найбільш інноваційною країною визнано Швейцарію, за нею йдуть Швеція, США, Велика Британія та Республіка Корея. Китай піднявся на 12 місце. Україна в Глобальному інноваційному індексі 2021 року відносно попереднього року опустилась на чотири позиції та посідає 49 місце у рейтингу інноваційності економіки увійшовши до ТОП-3 країн економічної групи із доходом нижче середнього [1].

В компаніях з іноземним капіталом запущено ряд проєктів, зокрема і у сфері оборони. Платформою Розвитку інновацій (Ukrsnnovate.com) виділяються мікроінвестиції стартапам у сфері військових технологій.

Бенуа Годін у науковій праці [2] зазначає, що економічне зростання та конкурентні переваги насамперед пов'язані з ідеями розвитку інноваційних технологічних продуктів.

Змагання в технологічній сфері вимагає доступу до нових перспективних технологій, центри розвитку яких нерідко розкидані по усьому світу, передові високотехнологічні підприємства прагнуть проводити діяльність за можливості відразу в кількох високорозвинутих індустріальних країнах.

Сьогодні українській армії потрібні засоби протиповітряної оборони і антиснайперських технологій, безпілотники, камери спостереження. Все це можуть надати Україні США, про що підтвердив сам держсекретар США у своїх виступах в Києві. Бажання України бути стратегічним партнером Вашингтона та з перспективою долучитися до країн НАТО є очевидним. Проте для цього слід швидше просувати реформи і викорінювати корупцію.

Перемогу у війні, яку нав'язала нам Московія, забезпечить інноваційний розвиток і конкурентоздатність, насамперед вітчизняного воєнно-промислового комплексу. Україні зараз потрібні нові розробки, модернізація та високотехнологічне виробництво найсучаснішої зброї, яка може забезпечити успішне протистояння в бойових атаках. А це потребує збільшення кількості науково-технічних і технологічних розробок в українському військово-промисловому комплексі.

Нова техніка і нові технології ставлять перед підприємством складні завдання щодо впровадження технологічних і продуктивних інновацій. В подальшому управлінські рішення такого характеру мають вагомую перспективу, вони викликають технологічну і, найчастіше, економічну переривчастість господарської діяльності підприємств, ведуть, як правило, до істотної зміни конкурентних позицій, появи нових ринкових суб'єктів, які, зокрема в Україні, повинні бути скеровані в бік посилення ефективності військово-промислового комплексу.

Впровадження нової техніки вимагає від держави відповідних стимулів розвитку виробництва. Управлінські рішення такого роду ведуть до зміни конкурентних позицій. Все це повинно бути скеровано сьогодні, насамперед на розвиток інновацій у військово-промисловий комплекс – оборони державних інтересів.

На сьогодні значні науково-технологічні здобутки має і українська заводська наука: ПАТ «Мотор Січ», ДП «Завод імені В.О. Малишева», ДП «Антонов» та інші, що володіють власними лабораторіями, працюють у зміцненні військово-промислового комплексу. В плані асиметричної зброї, як вважають військові спеціалісти, за основу слід прийняти ракетну зброю. Провідним центром космічної галузі є конструкторське бюро «Південне» та виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод» у м. Дніпро. Там створюють та серійно виробляють ракети-носії, космічні апарати, а також системи управління, орієнтації і траєкторних вимірювань. В цьому відношенні у нас вже є певні здобутки, зокрема ракетний комплекс «Вільха-М», «Нептун». Великим досягненням українських фахівців стало створення космічних апаратів: «Січ-1», «Океан-О», «АУОС» та «Мікрон», ракет-носіїв «Зеніт-3SL», «Зеніт-3SLБ» та «Циклон-3».

Проте загалом інноваційна діяльність українських підприємств в умовах воєнного стану характеризується слаборозвинутістю, нестабільністю, обмеженим фінансуванням, яке переважно базується на використанні внутрішніх джерел, складністю отримання ліцензій, патентів, присвоєння авторських прав тощо. Подолання причин такого стану сприятиме успішному становленню інноваційної економіки в Україні.

В умовах війни переважно акцентується увага на технічній та технологічній безпеці, яка залежить від державної підтримки фундаментальної та галузевої науки, орієнтованості на ресурсо- та енергозберігаючі технології та можливості виходу на зовнішні ринки. Військово-економічна безпека насамперед залежить від фінансових можливостей і техніко-технологічної бази. Вона зумовлена рівнем розвитку військово-промислового комплексу, який повинен задовольняти потреби армії на рівні раціональної оборонної достатності, а також можливістю експортувати продукцію військового призначення до інших країн світу [3, с. 57].

Як зазначає В. Горбулін [4, с. 332], уже у 2015 році державне оборонне замовлення було виконано на 100 %, збільшився обсяг сучасних зразків озброєння, що посприяло

пошуку нових ринків збуту товарів військового призначення, проведенню державних випробувань озброєння, а також інженерії нових зразків озброєнь та військової техніки. Однак поряд зі здобутками, досягнутими за останні роки в оборонній сфері, залишаються серйозні проблеми, які потребують негайного вирішення, зокрема: вдосконалення системи управління оборонною промисловістю, оновлення технології виробничих баз, посилення взаємодії між наукою та виробництвом, інтегрування у світове співробітництво та оборонно-промислово кооперацію, підготовка високоякісних спеціалістів, розвиток космічної галузі та діджитал-технологій.

Для інших напрямів сучасної економіки нині виникає необхідність у здійсненні політики полівекторності. Ця політика має зосереджуватися насамперед на фундаментальних дослідженнях, а в майбутньому – на провідних позиціях світу у розвитку важливих напрямків, на інноваційних заходах щодо виробництва зброї, яку потребує українська армія. У найкоротший термін слід адаптувати наукові та науково-технічні досягнення військово-промислового комплексу у галузях, які виробляють продукцію загальнопромислового й особистого споживання, нарощувати вітчизняний експорт зброї та військової техніки на світовому ринку і створювати на основі цього спеціальні фонди фінансування наукових ініціатив [5, с. 86].

Нарощування потенціалу військово-промислового комплексу з його поступовою трансформацією в елементи технологічного прогресу всього суспільства, що досягається засобом конверсії та сприяння зростанню економіки через експорт, формує сильні позиції держави на міжнародному рівні.

У більшості країн світу, які опинились у ситуації подібній до ситуації в Україні, на передній план з усіх безпек впливає і фінансова безпека, яка передбачає захищеність фінансових інтересів держави та інших суб'єктів господарювання. В Україні нестабільність ринкового обмінного курсу національної валюти, зміна відносної вартості національної валюти призводить до зменшення видатків на військово-промисловий комплекс, що в умовах війни неприпустимо.

В часи викликів (війни, епідемій) держава виступає гарантом розвитку високотехнологічних інноваційних знань та інформаційних мереж. Важливою функцією держави в умовах генезису постіндустріалізації є відігравання її ролі як одного з головних промоутерів для забезпечення випереджувального розвитку ключових напрямків економіки, особливо, інновацій. Розвиток науки та інновацій формуватиме нові можливості, ініціативи й забезпечуватиме конкурентоспроможність на ринках.

Нині Україні потрібна сильна виконавча влада на усіх щаблях, особливо на місцевих рівнях з професійним управлінням, яка здатна до радикальних і одночасно зважених науково обґрунтованих рішень. Тому для стабілізації процесів на макрорівні необхідна дієва виконавча влада, на мікрорівні (на рівні окремих підприємств, організацій) – шляхом створення умов для можливості вискоелективної праці, а цьому може сприяти дерегуляція, децентралізація і подальший розвиток приватної власності, поява середнього класу – підприємців, фермерів. Це вимагає якнайшвидшого правового регулювання шляхів узгодження економічних інтересів товаровиробників, підприємців

і держави, щоб закріпити правопорядок у країні. І це головна умова зародження та розвитку середнього класу, стратегія державного структурного регулювання. Крім цього йдеться про організацію державного венчурного підприємництва до якого слід заохочувати приватних виробників, підвищення його конкурентоздатності.

Україна стане конкурентоспроможною на європейському та світовому ринках, використовуючи насамперед економічне положення та створення зони вільної торгівлі з ЄС, участі в СОТ, взаємодії з НАТО. В протилежному випадку Україна як споживач застарілої техніки та ще з низьким життєвим рівнем й обмеженням свободи особистості не зможе стати рівним партнером Європейського Союзу чи НАТО. Тому економічну політику треба зосередити на розвитку науково-технічного потенціалу, інноваційної структури, малого інноваційного підприємництва, управління знаннями та забезпечення конкурентоздатності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Специфіка військово-економічного підприємництва нині вимагає забезпечення замовлень для військових потреб не на ринку, а через відповідні програми озброєння, спеціальні системи ціноутворення на військову продукцію, залучення цілого ряду галузей економіки. Саме економіка, підприємництво слугують матеріально-технічним фундаментом ведення війни.

Проте головною проблемою завжди залишається конкурентоспроможність національної економіки. Саме від неї залежать світогосподарські позиції будь-якої країни, зокрема України, яка за цими показниками істотно відстає від передових країн світу. Утвердження України як конкурентоспроможної держави визначено Стратегією економічного і соціального розвитку.

Крім того, міжнародна конкуренція може стосуватися й частки визначених фірм або підприємств, які конкурують на міжнародному рівні з іншими більш конкурентоздатними суб'єктами господарювання.

Серед держав нинішнього світу йде жорстка конкурентна боротьба. Витримувати цю боротьбу можуть ті держави, які найбільш використовують усі чинники конкурентоспроможності у формуванні конкурентних переваг, особливо інноваційного типу [6, с. 48].

Основою формування національної стратегії забезпечення високого або принаймні достатнього рівня конкурентоспроможності національної економіки мають стати такі переваги як: розвиток інновацій, можливість оновлення технологій і закупівля високих технологій на державному рівні, вдосконалення ринкової інфраструктури та поліпшення інвестиційного клімату, залучення підприємництва до інноваційної активності. Ця активність після переможної війни на етапі поступового виходу з економічної кризи – це, перш за все, створення на інноваційному ринку країни сприятливих умов для більш повної реалізації креативного, винахідницького потенціалу українського суспільства.

Сприйнятливості національної економіки до інновацій значною мірою залежить від наявності на ринку попиту на інноваційну продукцію з боку споживачів, прискорення поширення передових технологій, у тому числі за рахунок розширення кола

інноваційно активних підприємств у середньому бізнесі, створення нових інноваційних фірм.

Спрямування рішень стратегічного характеру з огляду на євроінтеграційний вектор реформування української економіки сприятиме піднесенню України в умовах становлення нової світової фінансової архітектури та впливу на неї військової агресії зі сторони Московії.

Головним у стратегії підвищення конкурентоспроможності національної економіки є, звичайно, підвищення рівня продуктивності праці та наближення його до рівня високорозвинених країн світу, ЄС, створення ефективної системи функціонування всіх секторів економіки України.

Розмір внутрішнього ринку України достатній для підтримки економічного зростання. Проте ми продовжуємо критично залежати від експорту й нічого не робимо для того, щоб розвивати внутрішній потенціал, виконувати вимоги кредиторів і виважено верстати бюджет. Україна повинна шукати шляхи побудови економіки, яка не залежить від коштів і прихильності кредиторів, тим паче в екстремальних умовах – умовах війни, пандемій.

При цьому багато науковців вважають, що закономірним результатом зниження координуючої дії конкуренції є зростання регулюючої ролі держави. І, як висновок: або ми рухаємося до конкурентного порядку, або до централізованої економіки. Третього, як при цьому вважається, не дано. Але де ж тоді держава, де регулювання на макрорівні. Бо, як відомо, дерегулювання на макрорівні – це хаос і втрата державності, тим паче в кризових умовах, за яких слід вести мову про зміцнення держави на основі позбавлення впливу олігархічних угруповань на функціонування державних органів, ведення конкуренції в економічній, а не в політичній площині. Основним призначенням держави стає встановлення однакових для всіх правил ведення конкуренції. Тоді держава перетворюється на важливий якісний чинник формування політики конкурентного порядку насамперед у підприємстві державної власності, особливо у військово-промисловому комплексі.

Існує позиція, що сучасна конкурентоспроможна промисловість є перш за все основою економічного розвитку країни. Директиви Європейського Союзу, програми Президента США, урядів Японії, Німеччини та Франції чітко визначили пріоритети промислової політики. Як вважає А. Кінах [7] така поведінка спирається як мінімум на три позиції, зокрема: першою є міжнародна конкурентоспроможність продукції, оскільки ринки невідворотно відкриваються; друга – експортна експансія, бо лише швидкі та рішучі дії дадуть змогу забезпечити присутність держави на зовнішніх ринках. І третя – сучасний національний протекціонізм за всіма напрямками податкової, кредитної, інвестиційної, експортної політики.

Аналіз особливостей управління конкурентоспроможністю підприємств показав, що сучасне підприємство, яке функціонує в умовах ринкових відносин як один з основних механізмів забезпечення своєї життєдіяльності, повинно використовувати системне стратегічне управління конкурентоспроможністю. Тобто лише на основі використання професійної, грамотної економічної політики, ефективного менеджменту,

урахування міжнародного досвіду управління конкурентоспроможністю на українських підприємствах можна забезпечити позитивні результати. У цьому контексті системний підхід до управління є одним із найбільш важливих.

В умовах макроекономічної нестабільності, а тим паче у нинішніх умовах війни в Україні, виникає все більше проблем міжнаціонального характеру – конкуренти транснаціональних корпорацій, конкуренція між сферами світової економіки, які виробляють продукти взаємозамінного характеру. У міру глобалізації істотно зростає роль регулювання питань конкуренції на міжнаціональному рівні. Нині нам потрібні нестандартні креативні заходи, нові спільні законодавчі документи та спеціальні організаційні структури, що зосереджуватимуться на питаннях, які часто не вирішені при застосуванні законодавства про конкуренцію у багатьох юрисдикціях.

Зростання конкуренції знаходить своє відображення в новій продукції, технологіях її виготовлення та інших економічних процесах підприємств, що дозволяє оптимізувати витрати, поліпшити якість, отримати переваги у гнучкості й термінах виробництва. Тому розробка і розвиток нових прогресивних технологій має цінність не лише для окремих підприємств, а й для всіх галузей та всієї країни.

Тенденція розробки нових технологій форсується як за допомогою внутрішньофірмових завдань самих підприємств, так і під впливом конкурентного тиску з боку всієї галузі. Щоб витримати суперництво в технологічній сфері та мати доступ до нових перспективних технологій, центри розвитку, які нерідко розкидано по усьому світу, передові високотехнологічні підприємства прагнуть проводити діяльність по можливості одразу в кількох високорозвинутих індустріальних країнах. При цьому полегшується просування товарів на національні ринки й забезпечується розробка для них специфічних товарних рішень, а маючи в таких країнах свої представництва, інтернаціональні компанії здобувають кращий доступ до найважливіших джерел інформації та провідних закордонних науково-дослідних центрів тощо.

Сучасна техніка та діджитал-технології ставлять перед підприємствами складні завдання щодо впровадження нових технологічних і продуктивних інновацій. Управлінські рішення з таких питань мають стратегічні наслідки, тому що в подальшому викликають технологічну і, найчастіше, економічну переривчастість господарської діяльності підприємства і ведуть, як правило, до істотної зміни конкурентних позицій, появи нових ринкових суб'єктів у глобальній конкурентності держав [8, с. 196].

Для відновлення економіки держави та її поступального зростання потрібно всебічно сприяти розвитку малого інноваційного підприємництва, яке має ґрунтуватись на розбудові високотехнологічного підприємницького сектору та підвищення його конкурентоспроможності на європейському й глобальному ринках. Пріоритетними напрямками для Уряду країни мають стати стимулювання інноваційної активності підприємницького сектору, формування сприятливого нормативно-правового середовища та інноваційно-інвестиційного клімату, впровадження європейських підходів до розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, зокрема соціального підприємництва.

Для розвитку економіки без сумніву позитивом є наявність конкурентного середовища, за винятком невеликої кількості оборонних, а також соціально важливих виробництв, які, головню, є державними підприємствами. Всі інші галузі економіки повинні бути відкриті для конкуренції. Державну підтримку потрібно надавати насамперед тим виробникам готової продукції та напівфабрикатів, які виходять на зовнішні ринки. Експортному виробництву, як звичайно, потрібно відкривати «зелену вулицю», а на внутрішньому ринку ті ж виробники повинні працювати в умовах жорсткої конкуренції.

Сучасну модернізацію треба трактувати не стільки як розвиток сучасних виробничих потужностей, а як подолання технологічної залежності. Модернізація не означає імітацію техніко-виробничої структури провідних західних держав. Для модернізації потрібно налагоджувати міждержавні зв'язки і використовувати науково-технічні досягнення наших партнерів і суперників. Сучасна модернізація – це не нарощування обсягів виробництва, а гнучкість технологій і висока питома вага в них програмно-інформаційних елементів, створення сучасної соціально-економічної системи, яка передбачає індивідуалізацію трудових зусиль, підвищення ролі творчого начала у виробничій діяльності і, найголовніше, формування інституцій зростання, які забезпечують розвиток економіки без державного примусу. В цьому особливість сучасної наукомісткої економіки.

Найважливішим фактором конкурентоспроможності на сьогодні є інноваційність. Це спричинено тим, що інновації забезпечують набагато більш високий рівень віддачі, ніж просте залучення додаткових ресурсів. Підсилити відповідний ефект здатні найновіші технології. За даних умов підвищується цінність і людського потенціалу. Рівень освіти та професійної кваліфікації населення визначає здатність країни до створення інноваційного підприємництва й продукції та підвищення продуктивності праці. Проте важливо зазначити, що слід не лише вміти створювати умови для розвитку потенціалу талановитих громадян, але й зуміти їх зацікавити й втримати в межах держави. Зіставлення всіх цих факторів дозволяє виявити ще один вагомий чинник забезпечення конкурентоспроможності – інституційний [9, с. 314].

В час воєнних конфліктів, пандемії та інших глобалізаційних викликів простежується прискорений розвиток науково-технічного прогресу, розвивається медицина, формується система нових міжнародних відносин, спрямованих на забезпечення національних інтересів держави. Це дає позитивний суспільний результат. Так, в Україні створені нові види озброєнь, що з успіхом використовуються на російсько-українському фронті. Розвиваються воєнна промисловість, зростає експорт озброєння, переорієнтовується в інтересах національної оборони і безпеки космічна галузь. Україна адаптує військово-промисловий комплекс відповідно до стандартів НАТО. Визначальним чинником успішної еволюції української держави сьогодні є проривна інноваційна економічна діяльність. Ідеологічним підґрунтям становлення інноваційного продукту в Україні повинна бути тісна співпраця науки і бізнесу, загальнонаціональна ідея захисту і розвитку економічно сильної країни [3, с. 57–58].

Після закінчення воєнних дій на Сході України та відновлення припливу інвестиційних ресурсів можна очікувати на відбудову зруйнованих заводів із застосуванням новітніх технологій, а отже, збільшення випуску конкурентоспроможної високотехнологічної продукції.

Це буде важливим кроком до реалізації визначеної резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Цілі сталого розвитку (ЦСР, відомі Глобальні цілі на період до 2030 року)» [10, с. 1–35] 16 цілі «досягнення миру та справедливості». Інновації, які так необхідні Україні в кризовий період, є також однією із всесвітньо визнаних Цілей сталого розвитку.

Успіх інноваційної політики та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки повинні «підкріплюватись» прискореним розвитком безпосередньо соціально орієнтованої економіки. Важливим напрямом для цього має бути соціальне підприємництво, яке сприятиме прискоренню економічного відновлення постраждалих територій, забезпечить зайнятість населення.

В Україні сьогодні чимало сфер, які перспективно пов'язані з соціальним підприємництвом: виробництво та надання послуг, транспорт, зайнятість, екологія, культура, охорона здоров'я, розвиток сільських територій, виробництво органічної продукції та інші [11, с. 472].

Висновки. Визначальну роль в умовах макроекономічної нестабільності розвитку держави мають інновації та конкурентоспроможність. Інновації є потужними драйверами сучасного світового господарювання, вони дуже швидко захоплюють ринок, змінюють індустрії і навіть основних гравців. Нові розробки дають набагато вищий рівень віддачі, ніж просте залучення додаткових ресурсів й підвищують технологічну конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні. Значущим шляхом для цього є розвиток соціального підприємництва як інклюзивного інструмента вирішення проблем інноваційним способом, а також підтримка ІТ-галузі, яка за останні роки стала лідером за обсягами валютної виручки й податкових платежів.

Зростання конкурентоспроможності спонукає до інноваційного розвитку виробництва. Генерування новітніх технологій наблизитимуть економіку України до рівня високорозвинутих країн світу. Інновації та конкурентоспроможність сьогодні є реальними інструментами для подолання негативних наслідків військової агресії та пов'язаних з нею факторів. У кризових економіках зростає організаційно-управлінська роль держави. Тому українська влада повинна всіляко сприяти зародженню і розвитку новітніх технологій насамперед військової техніки, прискоренню використання її випробуваних зразків в умовах війни. Держава зобов'язана стати гарантом інноваційної еволюції, щоб випередити не лише нові можливості ворога, а посісти конкурентоспроможні позиції в умовах макроекономічної нестабільності та забезпечити сталий розвиток.

Список використаних джерел

1. Global Innovation Index 2021. Ukraine ranks 49th among the 132 economies featured in the GII 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf (дата звернення: 22.10.2021).

2. Godin Benoit. The invention of technological innovation: languages, discourses and ideology in historical perspective. Institut National de la Recherche Scientifique (INRS), Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, 2019. URL: <https://www.worldcat.org/> (дата звернення: 22.10.2021).
3. Михасюк І., Косович Б. Конкурентні переваги інноваційних продуктів оборонних галузей в умовах збройних конфліктів. *Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка*, 2020. Випуск 58. С. 51–61. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.58.0.5005>.
4. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт : монографія [Електронний ресурс] / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/HW_druk_fin+site_changed.rar. (дата звернення: 20.05.2021).
5. Савельєв Є. В., Куриляк В. С. Пріоритети у реформуванні української економіки. *Економіка України*. 2015. № 5. С. 86.
6. Паризький І. В. Конкурентоспроможність національної економіки як визначний критерій інноваційно-технологічного розвитку України. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 48.
7. Кінах А. Українському уряду треба вчитися економічного патріотизму. *Голос України*. 2015. № 206 (6210) від 6 листопада.
8. Михасюк І. Р., Михайлишин Р. В. Міжнародні економічні відносини в сучасних міждержавних воєнних конфліктах. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. С. 196.
9. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. *Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка*, 2019. Випуск 56. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2019.56.0.3028>. С. 308-314.
10. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September: Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. P. 1-35. URL: <https://www.un.org/en/development/desa/population/generalassembly/docs/globalcompact.pdf>. (дата звернення: 12.05.2021).
11. Kosovych V., Kosovych B., Rym O. Investment of social entrepreneurship in Ukraine: current issues of legal regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice. Collection of scientific works*. vol. 2. no. 37. 2021. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaftp.v2i37.230648>. p. 472.

References

1. Global Innovation Index 2021. Ukraine ranks 49th among the 132 economies featured in the GII 2021. Retrieved from: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf (Last accessed: 22 October 2021). [in English]
2. Godin, Benoit (2019). The invention of technological innovation: languages, discourses and ideology in historical perspective. Institut National de la Recherche Scientifique, Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK. Retrieved from: <https://www.worldcat.org/> (Last accessed: 22 October 2021). [in English].
3. *Mykhasiuk, I. and Kosovych, B.* (2020), “Konkurentni perevahy innovatsiinykh produktiv oboronnykh haluzei v umovakh zbroinykh konfliktiv” [Competitive advantages of innovative products of defense industries in the conditions of armed conflicts], *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya ekonomichna*, LNU im. Ivana Franka, vol. 58, pp. 51–61. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.58.0.5005>.

4. Horbulin, V. P. (2017), “*Svitova hibrydna viina: ukraïnskyi front*” [World Hybrid War: The Ukrainian Front]. Monograph [Online]. Kyiv: NISD, 496 p. Retrieved from: http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/HW_druk_fin+site_changed.rar. (Last accessed: 20 May 2021). [in Ukrainian].
5. Saveliev, E. V. and Kurylyak, V. S. (2015), “Priorityty u reformuvanni ukraïnskoï ekonomiky” [Priorities in reforming the Ukrainian economy]. *Ukraine economy*. vol. 5. p. 86. [in Ukrainian].
6. Paryzkyi, I. V. (2017), “Konkurentospromozhnist natsionalnoï ekonomiky yak vyznachnyi kryterii innovatsiino-tehnolohichnoho rozvytku Ukrainy” [Competitiveness of the national economy as an outstanding criterion of innovation and technological development of Ukraine], *Ekonomika ta derzhava*. no. 3. P. 48.
7. Kinakh, A. (2015), “Ukraiïnskomu uriadu treba vchytysia ekonomichnoho patriotyzmu” [The Ukrainian government needs to learn economic patriotism], *Holos Ukrainy*. no. 206 (6210) vid 6 lystopada.
8. Mykhasiuk, I. R. and Mykhailyshyn, R. V. (2016), “Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny v suchasnykh mizhderzhavnykh voïennykh konfliktakh” [International economic relations in modern interstate military conflicts]. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU im. Ivana Franka, P. 196. [in Ukrainian].
9. Mykhasiuk, I., Hukaliuk, A. and Kosovych, B. (2019), “Problemy konkurentospromozhnosti ukraïnskoho pidpriemnytstva i torhivli v umovakh hlobalizatsii” [Competitiveness problems of Ukrainian enterprise and trade in the globalization conditions], *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia ekonomichna*, LNU im. Ivana Franka, vol. 56, pp. 308–314.
10. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September: Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. P. 1-35. Retrieved from: <https://www.un.org/en/development/desa/population/generalassembly/docs/globalcompact.pdf>. (Last accessed: 12 May 2021). [in English].
11. Kosovych, V., Kosovych, B. and Rym, O. (2021), “Investment of social entrepreneurship in Ukraine: current issues of legal regulation”. *Financial and credit activity: problems of theory and practice. Collection of scientific works*. vol. 2. no. 37. p. 472. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.230648>. [in English]

INNOVATIONS AS A FACTOR OF INCREASING UKRAINE’S COMPETITIVENESS IN THE CONDITIONS OF MACROECONOMIC INSTABILITY

Ivan Mykhasiuk, Andriy Hukaliuk, Bohdanna Kosovych

*Ivan Franko National University of Lviv,
79008, Lviv, Svobody Ave., 18*

e-mail: mihasiukir@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7614-9237>

e-mail: andgu@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7831-0573>

e-mail: bogdanna_k@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4760-3098>

Abstract. The article is dedicated to the search of effective ways and means of overcoming the negative phenomena in the economy of Ukraine caused by military aggression and related challenges. It is established that today innovation and competitiveness are among the most effective instruments required for economic growth.

The goal of the article is to clarify the importance of innovations for the development of domestic industry, in particular, the defense sector; to identify ways of increasing competitiveness of the Ukrainian economy; to outline the value of these economic instruments during the period of military aggression against Ukraine, crises phenomena and threats. The methodological basis of the work is a set of general scientific and special scientific methods, in particular, methods of analysis and synthesis, complex diagnostics, induction, and deduction.

The ideas of development of innovations in Ukraine, which in the conditions of the armed conflicts should be directed, first of all, at the satisfaction of the army needs, maintenance of export of competitive military products to other countries, are generalized. It is argued that innovations are powerful drivers of the modern global economy, ensuring the country's defense capabilities through the development of the military industrial complex, security, and welfare of the people. Social and economic factors are designed to ensure successful development of the Ukrainian state. In particular, the article emphasizes the role of innovative processes and the value of competitiveness as complementary elements in the domestic economic growth. The ideological basis for the development of domestic innovative products should consist in close cooperation between science and business, as the basis for ensuring the security of contemporary Ukraine.

New developments increase competitiveness, while growing competitiveness encourages innovative development of products. Development of new technologies will bring Ukraine's economy closer to the level of highly developed countries. Today, innovation and competitiveness are real instruments for overcoming the negative effects of the military aggression and related factors in the economy.

In crisis economies, the organizational and managerial role of the state increases. Therefore, the Ukrainian government should become the guarantor of the innovative evolution of our economy.

Keywords: innovations, competitiveness, challenges and crises, military aggression, Ukrainian economy, economic instability.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2021

Прийнята до друку 24.11.2021